



MISCELLANEA

Marek Białokur

Uniwersytet Opolski, Polska

mbialokur@uni.opole.pl • <https://orcid.org/0000-0002-8475-033X>

Karolina Biedka

Uniwersytet Opolski, Polska

karolinabiedka@interia.pl • <https://orcid.org/0000-0002-4836-3383>

Dariusz Gołębiowski

Instytut Śląski, Polska

d.gol@interia.pl • <https://orcid.org/0000-0001-6064-4092>

Pięćsetlecie Hołdu Pruskiego (1525–2025). Parlamentarne upamiętnienie i (nie)obecność w przestrzeni publicznej

The 500th Anniversary of the Prussian Homage (1525–2025). Parliamentary Commemoration and Its (Non)Presence in Public Space

Fünfhundertfeier des Preußischen Huldigungseids (1515–2025).
Parlamentarische Würdigung und (Nicht-)Präsenz im öffentlichen Raum

Słowa kluczowe: Hołd Pruski, polityka pamięci, rocznice historyczne, uchwały parlamentarne, przestrzeń publiczna, historia publiczna

Keywords: Prussian Homage, memory politics, historical anniversaries, parliamentary resolutions, public space, public history

Schlüsselworte: Öffentlicher Raum, Erinnerungspolitik, Preußischer Huldigungseid, historische Jahrestage, parlamentarische Beschlüsse

STRESZCZENIE

Artykuł analizuje sposoby upamiętnienia 500. rocznicy Hołdu Pruskiego z 1525 roku, traktując to wydarzenie jako istotny element współczesnej polityki pamięci. Autorzy omawiają uchwały Sejmu i Senatu RP z kwietnia 2025 r., które miały symboliczny charakter, ujawniając jednocze-

śnie spory interpretacyjne obecne podczas debat parlamentarnych. Mimo formalnego uznania, obecność rocznicy w przestrzeni publicznej była ograniczona, głównie do wydarzeń lokalnych, konferencji naukowych i wystaw. Szczególną uwagę poświęcono również próbom upamiętnienia poprzez kulturę popularną, np. emisję znaczka pocztowego i odzież patriotyczną. Autorzy wskazują na napięcie między afirmacyjnym i krytycznym podejściem do przeszłości oraz na brak ogólnonarodowej mobilizacji wokół rocznicy. Tekst stanowi wkład do badań nad instytucjonalną i społeczną recepcją rocznic historycznych w Polsce oraz nad granicami efektywności symbolicznych aktów pamięci.

ABSTRACT

The article analyzes how the 500th anniversary of the Prussian Homage (1525) was commemorated in Poland, highlighting its significance in the context of contemporary memory politics. The authors examine parliamentary resolutions adopted by the Sejm and Senate in April 2025, revealing both symbolic intentions and interpretive disputes during legislative debates. Despite formal recognition, the anniversary's presence in public space remained limited to local initiatives, academic events, and exhibitions. The article also discusses commemorative efforts in popular culture, including a postage stamp and patriotic apparel. The study points to tensions between affirmative and critical historical narratives, and to the lack of nationwide engagement. It contributes to research on institutional and societal approaches to historical anniversaries and reflects on the limited effectiveness of symbolic memory acts in shaping public awareness.

ZUSAMMENFASSUNG

Der Artikel analysiert die Formen der Erinnerung an den 500. Jahrestag des Preußischen Huldigungsseids von 1525 und betrachtet dieses Ereignis als ein zentrales Element der gegenwärtigen Erinnerungspolitik. Die Autoren untersuchen die Beschlüsse des polnischen Sejm und Senats vom April 2025, die vorwiegend symbolischen Charakter hatten, und beleuchten dabei die unterschiedlichen Interpretationskonflikte, die während der parlamentarischen Debatten deutlich wurden. Trotz formaler Anerkennung war die Präsenz des Jahrestags im öffentlichen Raum begrenzt, insbesondere auf lokale Veranstaltungen, wissenschaftliche Konferenzen und Ausstellungen. Besondere Aufmerksamkeit gilt auch den Versuchen, das Ereignis über populärkulturelle Mittel zu würdigen, wie etwa die Ausgabe einer Briefmarke oder patriotische Bekleidung. Die Autoren weisen auf das Spannungsverhältnis zwischen affirmativer und kritischer Auseinandersetzung mit der Vergangenheit hin und auf das Fehlen einer landesweiten Mobilisierung rund um den Jahrestag. Der Text leistet einen Beitrag zur Forschung über die institutionelle und gesellschaftliche Rezeption historischer Jahrestage in Polen sowie über die Grenzen der Wirksamkeit symbolischer Erinnerungsakte.

WSTĘP

Rocznice historyczne odgrywają istotną rolę budowania i podtrzymywania tożsamości zbiorowej oraz w procesie kształtowania współczesnych wyobrażeń przeszłości. Od drugiej połowy XIX wieku, jak zauważył Eric Hobsbawm, stały się one narzędziem „produkcji tradycji”, wykorzystywanym przez państwa narodowe do integracji społeczeństw wokół wspólnych narracji historycznych. W tym kontekście ważne jubileusze – takie jak tysiąclecie chrztu Polski, setna rocznica odzyskania niepodległości czy rocznice wybuchu powstań – stają się nie tylko okazją do wspomnień, lecz także aktem polityki pamięci, który ma wpływ na przestrzeń publiczną, edukację,

kulturę i debatę publiczną. Pomimo tego, nie wszystkie rocznice znajdują odzwierciedlenie w zbiorowej świadomości na równym poziomie. Przykładem może być obchodzone w 2025 roku pięćsetlecie Hołdu Pruskiego – wydarzenia z 1525 roku, uznawanego za jedno z symbolicznych zwycięstw polityki Królestwa Polskiego nad zakonem krzyżackim.

Celem niniejszego artykułu jest analiza sposobów upamiętnienia 500. rocznicy Hołdu Pruskiego w przestrzeni publicznej – zarówno w wymiarze instytucjonalnym (uchwały Sejmu i Senatu RP z kwietnia 2025 roku), jak i w kontekście inicjatyw lokalnych, naukowych, edukacyjnych i popularnych. Autorzy podejmują próbę odpowiedzi na pytanie, jakie znaczenie przypisano temu jubileuszowi we współczesnej polityce pamięci i dlaczego jego obecność w przestrzeni publicznej była – mimo formalnego uznania – mocno ograniczona. Punktem wyjścia dla rozważań jest konstatacja, że publiczne upamiętnienie ważnych wydarzeń historycznych nie jest wyłącznie prostym aktem pamięci, lecz także formą negocjowania tożsamości zbiorowej i interpretacji przeszłości.

Uzasadnieniem podjęcia tej tematyki był nie tylko rocznicowy charakter wydarzenia, ale również jego potencjał jako źródła sporów interpretacyjnych, co zostało wyraźnie ujawnione podczas procedowania sejmowej uchwały. Artykuł wpisuje się tym samym w nurt badań nad *public history* i polityką pamięci, w szczególności w jej polskim wymiarze instytucjonalnym i obywatelskim. Praca ukazuje ponadto napięcia między tradycją afirmatywną – eksponującą triumfy i sukcesy – a narracjami krytycznymi, podkreślającymi historyczne konsekwencje i dylematy towarzyszące decyzjom politycznym sprzed wieków.

Struktura artykułu została podporządkowana analizie kolejnych obszarów obecności Hołdu Pruskiego w przestrzeni publicznej. W pierwszej części przedstawiono proces uchwalenia rocznicowej uchwały sejmowej i senackiej, wraz z analizą stanowisk poszczególnych klubów parlamentarnych i wypowiedzi poszczególnych posłów. Druga część dotyczy inicjatyw naukowych i kulturalnych, w tym konferencji, wystaw i rekonstrukcji historycznych, a także symbolicznych form upamiętnienia, jak np. znaczki pocztowe. Całość wieńczy refleksja nad ograniczonym zakresem obchodów, ich lokalnym charakterem i znaczeniem dla współczesnej polityki historycznej państwa.

W artykule zastosowano zestaw klasycznych metod badań historycznych, począwszy od analizy źródeł oraz ich krytyki zewnętrznej i wewnętrznej, po rekonstrukcję faktów i interpretację znaczeń rocznicowych. Trzon postępowania stanowiła metoda filologiczna, użyta przy analizie dokumentów normatywnych (projekty, druki sejmowe, uchwały, stenogramy, komunikaty urzędowe). Analiza języka aktów, w tym słownictwa wartościującego pozwoliła uchwycić zarówno intencje symboliczne, jak i ramy sporów interpretacyjnych, a także odróżnić warstwę deklaratywną od

skutków praktycznych. Uzupełniając korzystano z metody bezpośredniej (ustalenia na podstawie treści źródła) oraz pośredniej (wnioskowanie z kontekstu instytucjonalnego i wiedzy pozaźródłowej). Tam, gdzie było to uzasadnione, posłużono się ostrożnie argumentum *ex silentio* (np. w przypadku braku centralnych inicjatyw). Drugim filarem była metoda geograficzna (przestrzenna), dzięki której zrekonstruowano rozmieszczenie upamiętnień (wydarzeń akademickich, ekspozycji, inicjatyw samorządowych i obywatelskich) w skali kraju, co umożliwiło identyfikację koncentracji (Kraków, Warmia i Mazury) oraz obszarów słabej obecności, a także powiązanie skali działań z instytucjonalnym potencjałem oraz dziedzictwem lokalnym. Trzecią zastosowana metoda – porównawcza – pozwoliła na zestawienie skali, form i języka upamiętniania pięćsetlecia Hołdu Pruskiego z innymi rocznicami o wysokim ładunku tożsamościowym (np. chrzest Polski, setna rocznica niepodległości) oraz z równoległymi praktykami pamięci (monety, znaczki, pomniki, programy edukacyjne, obecność medialna). Całość dopełniają procedury indukcyjne (wnioskowanie ze źródeł) i dedukcyjne (ujmowanie w teoriach polityki pamięci), które razem umożliwiają zarówno weryfikację faktów, jak i wyprowadzenie ostrożnych uogólnień dotyczących (nie)obecności rocznicy w przestrzeni publicznej.

W dostępnym na stronie portalu historycznego dzieje.pl wywiadzie przeprowadzonym w 2019 roku z dr. hab. Michałem Łuczewskim, socjologiem, dyrektorem programowym Centrum Myśli Jana Pawła II, poruszona została kwestia znaczenia rocznic historycznych i ich wpływu na kształtowanie narodowej wspólnoty. Nawijając do obchodów 1050. rocznicy chrztu Polski Łuczewski stwierdził m.in.:

Badacze pamięci mówią o „floating gap” (płynna luka). Pamięć społeczna dotyczy, z jednej strony, okresu życia trzech ostatnich pokoleń, a z drugiej – początków wspólnoty. Między nimi jest ta dryfująca dziura niepamięci, jałowa przestrzeń, która przesuwa się razem z nastaniem kolejnych pokoleń. Źródła wspólnoty pozostają jednak cały czas żywe. [...] Od lat siedemdziesiątych XIX wieku rocznice nabierają szczególnego znaczenia. Historyk Eric Hobsbawm twierdził, że to wówczas zaczęto masowo produkować tradycje. W tym czasie państwa wspierają procesy narodotwórcze. Rocznice są ważne także dla przejścia przez kaszę dziejów, klepsydrę – od jednego ważnego momentu historii do innego kluczowego wydarzenia¹.

Jak wynika z powyższej wypowiedzi, celebracje ważnych rocznic historycznych są więc stosunkowo nowym, w rozumieniu ostatnich dwóch stuleci, zjawiskiem charakterystycznym dla państw i społeczeństw nowoczesnych. Wiemy jednak, że pełnią one istotną funkcję w procesie budowania tożsamości narodowej oraz kształtowania

¹ Dr hab. M. Łuczewski: *funkcją rocznic historycznych jest mobilizacja*, <https://dzieje.pl/aktualnosci/dr-hab-m-luczewski-funkcja-rocznic-historycznych-jest-mobilizacja> (dostęp: 7 VII 2025 r.).

wspólnoty polityczno-kulturowej². Często stanowią także asumpt do naukowej i publicznej debaty nad oceną poszczególnych wydarzeń i ich uczestników. W tym kontekście rocznice stanowią ważne elementy polityki pamięci, mogące służyć zarówno integracji społeczeństwa wokół wspólnych wartości i narracji, jak i ujawniać różnego rodzaju kontrowersje oraz odmienne sposoby postrzegania przeszłości. Tym samym odgrywają one istotną rolę w kreowaniu zbiorowej pamięci i współczesnych wyobrażeń o wspólnocie narodowej³.

Skoro więc, jak twierdzi Michał Łuczewski, w pamięci społecznej tak silnie osadzone są początki wspólnoty, spróbujmy przyrzeć się, jakie miejsce w przestrzeni publicznej zajęła obchodzona w 2025 roku rocznica pięćsetlecia Hołdu Pruskiego z 1525 roku. Interesująca nas szczególnie przestrzeń publiczna jest istotnym elementem kształtowania szeroko rozumianej kultury pamięci, wpisując się równocześnie w stosunkowo młody nurt tzw. *public history*, czyli historii w przestrzeni publicznej.

Jak zauważa badaczka tego zjawiska, Joanna Wojdon, pojęcie *public history* narodziło się w latach 70. XX wieku w Stanach Zjednoczonych, gdzie tłumaczono je jako historię dla ludzi, przez ludzi, z ludźmi i o ludziach [...] i przeciwstawiano ją historii akademickiej, zamykającej się coraz bardziej we własnym świecie naukowych ustaleń⁴. Dziedzina ta stanowi więc interdyscyplinarne pole badań, które łączy historię z życiem społecznym, inspirując odbiorców do refleksji nad przeszłością oraz kształtując pamięć zbiorową. Jednocześnie wykracza ona poza tradycyjne ramy akademickie, ukazując, że historia nie jest wyłącznie dyscypliną naukową, lecz może – a nawet powinna – pełnić istotną rolę w przestrzeni publicznej. Jednym z kluczowych wyróżników *public history* jest jej szeroka dostępność. Obejmuje ona bowiem różnorodne działania ukierunkowane na poznanie i upowszechnianie wiedzy o wydarzeniach, zjawiskach, przede wszystkim zaś o postaciach historycznych, przy jednoczesnym wykorzystaniu środków przekazu wykraczających poza konwencjonalne narzędzia naukowe. Wśród nich można bowiem wymienić m.in. gry planszowe i komputerowe, memy internetowe, podcasty czy tzw. odzież patriotyczną.

PIĘĆSETLECIE HOŁDU PRUSKIEGO – OKOLICZNOŚCIOWA UCHWAŁA SEJMU RP

Upamiętnianie doniosłych wydarzeń historycznych za pomocą uchwał sejmowych stanowi jedną z form symbolicznej polityki państwa, łączącej wymiar edukacyjny,

² Więcej na ten temat zob. – M. Białokur, Rocznicie i ich niedoceniona rola w utrwalaniu wiedzy historycznej. Między domem, szkołą a historią w przestrzeni publicznej, w: Historia pod znakiem rocznic. Rocznic historyczne w XIX i XX wieku. Różne perspektywy badawcze, red. M. Niedzielska, I. Zaleska, Toruń 2022, s. 9–33.

³ Szerzej zob. – A. Głowacki, A. Bąk, A. Kępińska, Z. Maciejczak-Kwiatkowska, R. Wiśniewski, *Praktyki pamięci. Społeczne znaczenie rocznic historycznych w badaniach empirycznych*, Warszawa 2024.

⁴ J. Wojdon, *Czym jest public history?*, w: *Historia w przestrzeni publicznej*, red. J. Wojdon, Warszawa 2018, s. 11.

obywatelski i tożsamościowy, która nie pozostaje bez wpływu na ich miejsce w szeroko pojętej przestrzeni publicznej⁵. Jednym z takich aktów było przyjęcie przez Sejm RP X kadencji uchwały w sprawie upamiętnienia 500. rocznicy Hołdu Pruskiego – wydarzenia, które miało miejsce 10 kwietnia 1525 roku w Krakowie i symbolizowało formalne podporządkowanie Prus Królewskich Polsce. Proces legislacyjny prowadzący do przyjęcia tej uchwały ukazuje zarówno tryb działania polskiego parlamentu w sprawach o charakterze historyczno-symbolicznym, jak i współczesne rozumienie roli tradycji w debacie publicznej.

Inicjatywa upamiętnienia Hołdu Pruskiego wyszła z kręgu posłów reprezentujących klub parlamentarny Prawa i Sprawiedliwości (PiS). Projekt uchwały został złożony 19 grudnia 2024 roku i przekazany do dalszych prac legislacyjnych. Projekt uchwały trafił następnie (7 stycznia 2025 r.) do Komisji Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Środków Przekazu, gdzie przeszedł standardową ścieżkę procedowania – I czytanie i przygotowanie sprawozdania komisji (druk nr 1097, 19 marca 2025 r.), aż po debatę plenarną i głosowanie nad całością tekstu. Uchwała została przyjęta przez Sejm 4 kwietnia 2025 roku, podczas 32. posiedzenia izby niższej parlamentu. W głosowaniu projekt uzyskał zdecydowaną większość głosów – 430 posłów opowiedziało się „za”, 2 było przeciw, a 1 wstrzymał się od głosu. Tak wysoki poziom konsensusu politycznego oraz relatywnie sprawny przebieg prac legislacyjnych świadczyły o uznaniu, jakim cieszyła się symbolika Hołdu Pruskiego w łonie parlamentarnych środowisk politycznych. Błędny byłoby jednak stwierdzenie, że podczas prac w Komisji – I czytanie projektu – jak i podczas II czytania już na forum Sejmu, nie obyło się bez sporów, które dotyczyły zarówno historii jak i bieżącej polityki. Dlatego też, w dalszej części szczegółowo analizujemy zarówno przebieg prac komisji sejmowej, jak i debatę plenarną towarzyszącą uchwaleniu tej rocznicowej uchwały.

Jak już wspomniano 19 grudnia 2024 roku grupa posłów X kadencji Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej złożyła na ręce Marszałka Sejmu – Szymona Hołowni, projekt uchwały upamiętniającej 500. rocznicę Hołdu Pruskiego. Projekt ten został zarejestrowany pod numerem druku 937 i sporządzony w trybie przewidzianym w art.

⁵ Analizę sejmowych uchwał okolicznościowych upamiętniających wydarzenia i postaci historyczne zob. – L.M. Nijkowski, *Uchwały sejmowe jako mechanizm polityki pamięci*, „Przegląd Humanistyczny” 2017, nr 2, s. 89–103; idem, *Sejmowe uchwały upamiętniające jako medium pamięci zbiorowej. Studium przypadku: Muzeum Śląska Opolskiego*, „Studia Socjologiczne” 2021, nr 1, s. 43–60; B. Secler, *Wielkie rocznice w uchwałach VI kadencji Sejmu RP*, w: *Wielkie rocznice w dyskursie publicznym i pamięci społecznej*, red. M. Kosman, Poznań 2011, s. 321–336; idem, *Konfliktowe rocznice – wymiar międzynarodowy polskiej polityki pamięci na przykładzie wybranych uchwał rocznicowych Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej*, „Przegląd Humanistyczny” 2017, nr 2, s. 115–124; idem, *Odzyskanie niepodległości w uchwałach rocznicowych Sejmu i Senatu RP i świadomości historycznej Polaków*, w: *Polska po latach niewoli*, red. R. Kowalczyk, Łomża 2018, s. 345–360; idem, *Narracje alternatywne i marginalne w uchwałach rocznicowych Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej w latach 2009–2019. Przykład uchwał upamiętniających 70. i 80. rocznicę wybuchu II wojny światowej*, „Politeja” 2021, nr 1, s. 209–226; M. Skrzypek, *Delegitymizacja tranzycji systemowej w polskim dyskursie sejmowym na przykładzie exposé Prezesów Rady Ministrów i uchwał okolicznościowych (1991–2019)*, „Refleksje” 2022, nr 2, s. 171–185.

33 regulaminu Sejmu⁶. Do reprezentowania wnioskodawców w dalszych pracach parlamentarnych wyznaczony został poseł Bartłomiej Wróblewski. Projekt uchwały był wspólną inicjatywą licznej grupy parlamentarzystów, gdyż pod dokumentem podpisało się ponad 90 posłów, reprezentujących Klub Parlamentarny Prawo i Sprawiedliwość. Wśród sygnatariuszy znaleźli się tak znani posłowie jak Andrzej Adamczyk, Marek Kuchciński, Antoni Macierewicz, Zbigniew Rau, Jarosław Sellin czy Kazimierz Smoliński, a także wielu innych polityków o wyrazistym profilu historyczno-patriotycznym.

W projekcie uchwały podkreślono, że Hołd Pruski złożony w Krakowie 10 kwietnia 1525 roku był wydarzeniem o wyjątkowym znaczeniu dla historii Rzeczypospolitej i Europy Środkowej. Wydarzenie to, polegające na złożeniu przez księcia Albrechta Hohenzollerna przysięgi wierności królowi Zygmuntowi I Staremu, wieńczyło proces sekularyzacji Prus Książęcych i ich przekształcenia w lenno polskie. Uchwała akcentowała nie tylko polityczny i symboliczny wymiar Hołdu Pruskiego, ale również jego rolę w kształtowaniu ładu politycznego w regionie oraz wzmocnieniu prestiżu Królestwa Polskiego na arenie międzynarodowej. Uchwała miała także charakter edukacyjno-patriotyczny – wskazywała na potrzebę upowszechniania wiedzy o tym wydarzeniu w świadomości społecznej oraz jego obecności w debacie publicznej i programach edukacyjnych. Wnioskodawcy podkreślali, że upamiętnienie rocznicy Hołdu Pruskiego stanowi wyraz szacunku dla dziedzictwa Rzeczypospolitej Obojga Narodów i jej roli jako podmiotu politycznego kształtującego losy Europy w epoce nowożytnej.

Treść projektu uchwały utrzymana była w podniosłym i jednocześnie zwięzłym tonie, typowym dla sejmowych aktów okolicznościowych. Stanowiła wyraz uznania dla znaczenia jednego z najbardziej znanych wydarzeń w dziejach politycznych dawnej Polski, utrwalonego także w ikonografii – zwłaszcza w monumentalnym obrazie Jana Matejki *Hołd pruski* z 1882 roku. Projekt nie zawierał zobowiązań finansowych ani organizacyjnych, lecz miał charakter symboliczny i historyczno-polityczny.

Dnia 19 marca 2025 r. odbyło się posiedzenie Komisji Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Środków Przekazu (nr 61), którego głównym punktem było pierwsze czytanie poselskiego projektu uchwały. Obradom przewodniczył poseł Piotr Adamowicz z Koalicji Obywatelskiej (KO). W posiedzeniu wzięli udział przedstawiciele wszystkich głównych ugrupowań parlamentarnych zasiadających w Komisji, legislatorzy sejmowi oraz przedstawiciele organizacji społecznych, w tym prezes Stowarzyszenia Miłośników Fortyfikacji „Kernwerk”, Krzysztof Kłoskowski⁷.

⁶ Projekt uchwały w 500. rocznicę Hołdu Pruskiego. Sejm Rzeczypospolitej Polskiej X kadencji, Druk nr 937, [https://orka.sejm.gov.pl/Druki10ka.nsf/0/6E4F3AD9DB370BB8C1258C0B0064C2FA/\\$File/937.pdf](https://orka.sejm.gov.pl/Druki10ka.nsf/0/6E4F3AD9DB370BB8C1258C0B0064C2FA/$File/937.pdf) (dostęp: 23 VII 2025 r.).

⁷ X kadencja Sejmu RP. Kancelaria Sejmu Biuro Komisji Sejmowych. Pełny zapis przebiegu posiedzenia Komisji Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Środków Przekazu (Nr 61) z dnia 19 marca 2025 r., s. 3, <https://orka.sejm.gov.pl/zapisy10.nsf/0/D711DD78845A8121C1258C6C004BBE6C/%24File/0149410.pdf> (dostęp: 23 VII 2025 r.).

W imieniu wnioskodawców głos zabrał poseł Bartłomiej Wróblewski (PiS), działający spoza składu Komisji. W swoim wystąpieniu przedstawił zarówno historyczne, jak i polityczne przesłanki stojące za inicjatywą uchwałodawczą. Wskazał, że Hołd Pruski z 10 kwietnia 1525 r. był doniosłym momentem w dziejach Rzeczypospolitej – symbolicznym ukoronowaniem zwycięskiej rywalizacji z zakonem krzyżackim, który przez 300 lat stanowił jedno z głównych zagrożeń dla suwerenności i integralności terytorialnej Polski. Wróblewski zaznaczył, że akt złożenia hołdu królowi Zygmuntowi I Staremu przez Albrechta Hohenzollerna był momentem chwały, lecz zarazem przestrogą – ponieważ w dalszej perspektywie historycznej powstałe wówczas Prusy Książęce stały się fundamentem przyszłej potęgi Prus, jednego z zaborców Polski. Podkreślił także, że projekt uchwały był konsultowany z historykami i językoznawcami, m.in. z prof. Tomaszem Jasińskim i prof. Stanisławem Mikołajczakiem, a także regionalistą Dariuszem Paprockim. W toku tych konsultacji formułowano zarówno treść historyczną, jak i stylistyczną dokumentu. Wróblewski zgłosił również autopoprawki do tekstu uchwały, w których proponował zamianę czasownika „zagarnąć” na bardziej neutralne „zająć” oraz usunięcie jednego zdania z przedostatniego akapitu uchwały, które – jego zdaniem – mogło osłabić siłę przekazu⁸.

W dyskusji nad projektem uwidoczniły się istotne różnice interpretacyjne co do znaczenia Hołdu Pruskiego. Poseł Krzysztof Piątkowski (KO), występujący również jako zawodowy historyk, przedstawił stanowisko krytyczne wobec idei celebracji rocznicy. W jego opinii hołd miał charakter wyłącznie formalny, nie przynosząc Polsce trwałych korzyści strategicznych. Co więcej, podkreślił, że decyzja o sekularyzacji zakonu i przekształceniu go w lenno Korony była błędem politycznym, który w dalszej perspektywie ułatwił wzrost potęgi Prus i późniejsze rozbiory Rzeczypospolitej. Jego wystąpienie miało charakter rewizjonistyczny, oparty na krytycznej analizie skutków decyzji Zygmunta I⁹.

W kontrze do tej wypowiedzi głos zabrał poseł Szymon Giżyński (PiS), który odwoływał się do autorytetu prof. Andrzeja Nowaka. Argumentował, że Hołd Pruski był nie tylko aktem prestiżowym, ale też wyrazem dyplomatycznej przewagi Polski, uwarunkowanej ograniczeniami geopolitycznymi, m.in. brakiem ratyfikacji pokoju toruńskiego przez cesarzy i papieży. Giżyński wskazał również na obecność tych wydarzeń w świadomości kulturowej, przywołując obraz *Hołd pruski* autorstwa Jana Matejki, jako symbolu utrwalonego w edukacji i sztuce. Z kolei posłanka Joanna Lichocka (PiS) zwróciła uwagę, że krytyczne podejście do wydarzeń takich jak Hołd Pruski wpisuje się w długotrwałą strategię relatywizowania polskich sukcesów historycznych, zapoczątkowaną przez zaborców. Podkreśliła konieczność jednoznacznego

⁸ Ibidem, s. 3–4.

⁹ Ibidem, s. 4–5.

afirmowania tych momentów historii, które kształtowały tożsamość narodową i państwową Polaków.

Duża część posiedzenia Komisji koncentrowała się wokół akapitu drugiego projektu uchwały, który opisywał tło historyczne konfliktu z zakonem krzyżackim. Poseł Giżyński zgłosił daleko idące poprawki redakcyjne i merytoryczne – m.in. postulował dodanie, że Krzyżacy zostali sprowadzeni „wbrew intencjom” Konrada Mazowieckiego, a także rozszerzenie opisu ich ekspansji o odniesienie do podboju ziem Jaćwingów i Prusów. Propozycje te, choć mające na celu doprecyzowanie przekazu, były oceniane przez część Komisji jako historycznie wątpliwe lub przesadnie archaizujące. Kontrowersje wywołała również próba wprowadzenia do tekstu wzmianki o sojuszu zakonu z „Rosją” – sformułowanie to zostało zakwestionowane zarówno przez posła Piotra Babinetza (PiS), jak i ekspertów sejmowych, którzy wskazali, że w XIII i XIV wieku nie istniało jeszcze państwo rosyjskie w dzisiejszym rozumieniu, a właściwym terminem byłoby co najwyżej „Księstwo Moskiewskie”, które nie posiadało wówczas realnej pozycji mocarstwowej. W efekcie poprawki posła Giżyńskiego zostały odrzucone w głosowaniu stosunkiem 1 głos „za”, 11 – „przeciw”, 3 – „wstrzymujące się”.

Równolegle toczyła się debata o zapisie tytułu uchwały. Biuro Legislacyjne zaproponowało jego redakcję w postaci: „w sprawie upamiętnienia hołdu pruskiego w jego 500. rocznicę”, zapisując „hołd pruski” małymi literami. Posłowie PiS, w tym Lichocki i Gliński, argumentowali, że zapis wielkimi literami ma uzasadnienie tradycyjne i zgodne jest z kanonem historiograficznym, analogicznym do „Konstytucji 3 Maja” czy „Powstania Styczniowego”. Komisja jednogłośnie przyjęła wersję z wielkimi literami.

Kulminacyjnym momentem obrad było głosowanie nad poprawką zgłoszoną przez posłankę Joannę Lichocką, postulującą wykreślenie całego akapitu nr 5, zawierającego refleksję na temat długofalowych skutków Hołdu Pruskiego. W jej opinii uchwała ma charakter upamiętniający, a nie analityczny, i nie powinna zawierać odniesień mogących relatywizować znaczenie obchodzonej rocznicy. Pomimo sprzeciwu posła Wróblewskiego, który podkreślał wagę tej refleksji jako formy „ostrzeżenia historycznego”, Komisja przegłosowała wykreślenie akapitu stosunkiem głosów 8 – „za”, 6 – „przeciw”, 2 – „wstrzymujące się”¹⁰. W ostatnim etapie prac redakcyjnych zaakceptowano także poprawki stylistyczne do końcowego akapitu uchwały, proponowane przez Biuro Legislacyjne – m.in. zmianę szyku zdania dotyczącego „zwycięstwa nad zakonem krzyżackim” i rezygnację z frazy „i wszystkich, którzy działali na rzecz umocnienia państwa polskiego”, uznanej za zbyt ogólnikową.

Projekt uchwały, po uwzględnieniu zaakceptowanych zmian, został jednogłośnie przyjęty przez Komisję. Na posła-sprawozdawcę wybrano Piotra Babinetza

¹⁰ Ibidem, s. 14.

(PiS), zawodowego historyka i wieloletniego członka Komisji, co miało zagwarantować merytoryczną kontynuację prac legislacyjnych w dalszym toku parlamentarnym. Posiedzenie, mimo technicznych napięć i rozbieżności interpretacyjnych, przebiegło w atmosferze względnego kompromisu proceduralnego. Analiza przebiegu I czytania ujawnia nie tylko specyfikę procesu legislacyjnego w odniesieniu do uchwał o charakterze symboliczno-historycznym, ale także ilustruje głębszy spór o rolę historii w polityce państwa – pomiędzy postawą afirmatywnego patriotyzmu a bardziej krytyczną, refleksyjną narracją. Upamiętnienie Hołdu Pruskiego stało się w tym kontekście okazją do konfrontacji dwóch odmiennych wizji tożsamości narodowej i pamięci zbiorowej.

Zgodnie z konkluzją sprawozdania, Komisja Kultury i Środków Przekazu rekomendowała przyjęcie projektu uchwały w kształcie wypracowanym podczas obrad komisji i zawartym w druku nr 1097¹¹. Dokument ten został następnie wprowadzony do porządku obrad 32. posiedzenia Sejmu i stanowił podstawę do dalszego procedowania uchwały. Debata w tej sprawie odbyła się 3 kwietnia 2025 r. Okazała się on nie tylko historycznym aktem pamięci, lecz także politycznym polem sporów o interpretację przeszłości, funkcję uchwał okolicznościowych i granice ich ideologicznego nacechowania. Pomimo jednogłosego poparcia dla projektu, niemal każda frakcja parlamentarna zabrała głos w odmiennym tonie, ukazując rozmaite interpretacje sensu Hołdu Pruskiego oraz jego późniejszych konsekwencji.

Debatę zainaugurowało wystąpienie posła Piotra Babinetza (PiS), sprawozdawcy Komisji Kultury i Środków Przekazu. Nakreślił on szerokie tło historyczne wydarzeń poprzedzających hołd z 1525 r., eksponując trudną sytuację geopolityczną Rzeczypospolitej na początku XVI w. Podkreślał zasługi Zygmunta Starego w rozbijaniu sojuszu krzyżacko-moskiewskiego oraz umiejętność zawarcia korzystnego traktatu krakowskiego: „Zygmunt Stary i Polacy wraz z Litwinami potrafili wtedy rozbić sojusz moskiewsko-tatarski, skierować Tatarów do ataków na Moskwę, rozbić sojusz moskiewsko-krzyżacki i doprowadzić do korzystnego rozejmu”. Hołd Pruski został przez Babinetza nazwany „politycznym triumfem” i „zwycięstwem o wielkim znaczeniu ideowym”¹².

Najbardziej jednoznaczny ton afirmacji przybrało wystąpienie posłanki Joanny Lichockiej (PiS), która określiła Hołd Pruski jako „moment wielkiego zwycięstwa, wielkiego sukcesu, wielkiego blasku Rzeczypospolitej”. Wskazała na jego miejsce w polskiej tradycji historycznej: „Polska pamięć historyczna, dopóki Polska była niepodległa, przechowywała to wspomnienie właśnie jako dzień triumfu

¹¹ Druk nr 1097. Sprawozdanie Komisji Kultury i Środków Przekazu o poselskim projekcie uchwały w 500. rocznicę Hołdu Pruskiego (<https://www.sejm.gov.pl/sejm10.nsf/druk.xsp?nr=1097> (dostęp: 23 VII 2025 r.)).

¹² Sejm Rzeczypospolitej Polskiej Kadencja X *Sprawozdanie Stenograficzne* z 32. Posiedzenia Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 3 kwietnia 2025 r. (drugi dzień obrad) Warszawa 2025, s. 231–232, https://orka2.sejm.gov.pl/StenoInter10.nsf/0/0537AECFA664992EC1258C61007DC207/%24File/32_b_ksiadzka_bis.pdf (dostęp: 23 VII 2025 r.).

Rzeczypospolitej, jako dzień naszej wielkości”. Lichocka cytowała również fragmenty poematu Jana Kochanowskiego „Proporzec albo Hołd Pruski”, ukazujące klękającego księcia Albrechta jako wzór uległości wobec „pomazańca Bożego”. Z kolei poseł Mariusz Krystian (PiS) wykorzystał debatę do podjęcia krytyki współczesnej polityki zagranicznej: „Wtedy Polska miała króla, który realizował polski interes narodowy, polski interes państwowy. Jakże to stoi w sprzeczności z tym, co mamy teraz. Tak naprawdę urząd premiera obejmuje człowiek, który jest de facto namiestnikiem rządu niemieckiego”. Tego rodzaju wypowiedzi ujawniły próby aktualizacji przeszłości w duchu bieżącej rywalizacji partyjnej, w szczególności wobec polityki migracyjnej i europejskiej obecnego rządu. Poseł Arkadiusz Czartoryski (PiS) dołożył do narracji historycznej element współczesnych roszczeń i obaw: „Niemcy nie chcą atomowej elektrowni w Polsce, blokują elektrownię w Choczewie. (...) Widzimy dzisiaj politykę niemiecką i powinno nas to skłaniać do pewnej refleksji: że na zachodzie też mamy problem, nie tylko na wschodzie”¹³.

Posel Bartłomiej Wróblewski (PiS), autor pierwotnego projektu uchwały, zaznaczył, że pierwotna wersja zawierała także refleksyjny fragment o późniejszych konsekwencjach hołdu: „Znalazł się tam taki fragment refleksyjny, który wskazywał na pewne dwuznaczności (...) byłoby to pewnego rodzaju ostrzeżenie dla naszej dzisiejszej polityki zagranicznej, która powinna być bardziej refleksyjna”. Wróblewski zarzucił stronie rządzącej „nadkrytyczną ocenę przodków” i przestrzegł przed instrumentalizacją przeszłości. Jego wypowiedź, choć utrzymana w tonie lojalnym wobec własnego klubu, ujawniła napięcia nawet wewnątrz poszczególnych frakcji tego ugrupowania, dotyczące kształtu polityki pamięci.

Koalicja Obywatelska, reprezentowana przez posła Krzysztofa Piątkowskiego, przyjęła postawę poparcia dla samego upamiętnienia, przy jednoczesnej krytyce treści i tonu uchwały. Piątkowski przypomniał, że „historycy nie mają w tej sprawie jednej opinii”, powołując się na rozbieżne oceny Mariana Biskupa, Michała Bobrzyńskiego i Edwarda Potkowskiego. Zakwestionował ideologiczne uproszczenia uchwały, zwracając uwagę, że „obraz klęczącego przed polskim królem niemieckiego wielkiego mistrza może być wygodnie odczytany jako symbol pokonania dawnego wroga (...), ale nie mówi się, że ten wielki mistrz z radością powstał z kolan”. Podobny ton przybrało wystąpienie posła Sławomira Ćwika (Polska 2050), który określił hołd jako „sukces kanclerza Szydłowieckiego i linii Hohenzollernów”, przypominając, że „Albrecht Hohenzollern (...) uzyskał lenno, miejsce w Senacie (...), a Prusy były zobowiązane wyłącznie do wystawienia 100 rycerzy”. Ćwik stwierdził jednoznacznie: „Z dłuższej perspektywy to naprawdę nie był przykład dobrej polityki”¹⁴.

¹³ Ibidem, s. 233.

¹⁴ Ibidem, s. 233–234.

Posel Mirosław Suchoń (Polska 2050) uzupełnił tę ocenę o postulat edukacyjny: „Czy ministerstwo planuje jakieś zmiany w przedmiotach historycznych po to, żeby (...) uczyć wyciągania wniosków z tych wydarzeń?” Z kolei poseł Roman Fritz (niezrzeszony) przedstawił analizę kontekstu europejskiego lat 1517–1527, zwracając uwagę, że Hołd Pruski był częścią szerszego przełomu religijno-politycznego, który zapoczątkował „namaszczenie pierwszego w historii (...) państwa niekatolickiego, ale luterńskiego, z jego szatańską dewizą: *cuius regio, eius religio*”. Poseł Marek Biernacki (PSL – Trzecia Droga) uznał hołd za wydarzenie doniosłe, „wkodowane w nasze DNA”, jednocześnie wskazując na jego ambiwalencję: „Było to pierwsze księstwo protestanckie w Europie (...), które w przyszłości stało się bardzo zdradliwym i niebezpiecznym Królestwem Prus”. Podkreślenie więzów dynastycznych wśród Jagiellonów służyło ukazaniu złożoności geopolityki, której efektem była także tragiczna utrata Czech i Węgier w 1526 roku. Posłanka Barbara Okuła (Polska 2050) przyjęła ton bardziej symboliczno-refleksyjny, przypominając, że „Hołd Pruski symbolizował nie tylko sukces dyplomatyczny, ale także potwierdzenie potęgi i znaczenia Polski jako mocarstwa w tamtych czasach”, a zarazem był „przypomnieniem, że Polska musi być silna – nie butą, ale mądrością”.

Konfederacja, reprezentowana przez posłów Bronisława Foltyna i Witolda Tumanowicza, przyjęła narrację całkowicie afirmatywną. Foltyn mówił: „Powinna młodzież, każdy Polak znać ten obrazek na pamięć. Im więcej się o tym mówi, tym lepiej”. Tumanowicz natomiast ostrzegał: „Sąsiedzi, nawet jeśli są raz po naszej stronie, mogą w późniejszym czasie przejść na stronę wroga”. Interesujące wystąpienie wygłosiła posłanka Paulina Matysiak (Razem), która – mimo ogólnej aprobaty – wprowadziła refleksję społeczną: „To właśnie mieszkańcy dawnych Prus, zwykli ludzie, mieli dość władzy zakonu i stanęli po stronie Polski. Siła państwa bierze się z zaufania obywateli i solidarności z nimi. Tak samo wtedy, jak i dziś”.

W części obrad, w której posłowie mogli zadawać pytania, *de facto* wykorzystali swój czas do celów edukacyjnych. A kiedy już pytali, to głównie o inicjatywy mające upamiętnić rocznicę, programy szkolne oraz obecność Hołdu Pruskiego w debacie publicznej. Posłowie Łukasz Ściebiorowski i Kamil Wnuk (Polska 2050) pytali o konkretne działania edukacyjne i społeczne: „Czy poza tą naszą uchwałą (...) są przygotowane jakieś programy lekcji edukacyjnych w szkołach?”. Z kolei pytania ze strony posłów PiS, m.in. Jacka Osucha i Krzysztofa Cieciorzy, podkreślały rolę hołdu jako „przestrogi” oraz potwierdzenia suwerenności państwowej: „Dziś w 500. rocznicę tego wydarzenia warto przypomnieć o znaczeniu suwerenności, odpowiedzialności za wspólnotę narodową oraz o umiejętności budowania stabilnych relacji międzynarodowych” – powiedziała z kolei posłanka Lidia Czechak¹⁵.

¹⁵ Ibidem, s. 236–238.

Posel Piotr Babinetz, kończąc debatę, odniósł się do zarzutów Koalicji Obywatelskiej, broniąc decyzji Zygmunta Starego jako „pełnej refleksji”. Odparł też tezę o długofalowej niekorzystności hołdu: „Wybitni, wielcy władcy Polski nie mogą przewidzieć tego, co wydarzy się kilkaset (...) lat później”. Zwrócił uwagę na szeroką koalicję wrogów Polski w tamtym czasie (Moskwa, Habsburgowie, luteranie, Tatarzy), konkludując, że „pokonanie tej szerokiej koalicji świadczy o potędze monarchii Jagiellonów”¹⁶.

Debata nad uchwałą w sprawie upamiętnienia Hołdu Pruskiego ukazała wielowymiarowy charakter tego wydarzenia w polskiej pamięci zbiorowej. Choć ostatecznie uchwała została przyjęta bez większego sprzeciwu, o czym szerzej w dalszej części tekstu, to jej treść i symbolika stały się przedmiotem złożonego sporu: między afirmacją a krytycyzmem, między narracją heroiczno-triumfalną a refleksją nad długofalowymi konsekwencjami politycznymi. Przede wszystkim jednak debata pokazała, jak uchwały okolicznościowe – z pozoru wspólnotowe – mogą stać się areną walki o kształt pamięci zbiorowej i narzędziem polityki tożsamości. Wypowiedzi posłów dowiodły, że Hołd Pruski wciąż budzi emocje, a jego recepcja pozostaje istotnym testem dla dojrzałości narodowej refleksji historycznej.

Drugi etap procedowania projektu uchwały zakończył się 4 kwietnia 2025 roku o godz. 9:17 podczas głosowania nr 10. W głosowaniu udział wzięło 433 posłów (na 460 zasiadających w Sejmie). Za przyjęciem uchwały opowiedziało się 430 parlamentarzystów, co oznacza zdecydowane ponadpartyjne poparcie. Przeciwno uchwale zagłosowało jedynie dwóch posłów niezrzeszonych, a jeden (z klubu Polska 2050 – Trzecia Droga) wstrzymał się od głosu. 27 posłów – głównie z klubów PiS, KO i Konfederacji – nie wzięło udziału w głosowaniu, co jednak nie miało wpływu na wynik, ponieważ bezwzględna większość ustawowa (231 głosów) została znacząco przekroczona¹⁷. Przyjęcie uchwały głosami niemal całego Sejmu stanowi dowód na to, że wspólna pamięć o kluczowych wydarzeniach dziejowych – nawet jeśli interpretacje ich znaczenia bywają odmienne – może służyć jako czynnik jednoczący polityków różnych opcji. Hołd Pruski z 1525 roku, jako akt polityczny i symboliczny, został odczytany jako element pozytywnej tradycji państwowej, zasługujący na uczczenie z okazji jego 500-lecia. Uchwała z dnia 4 kwietnia 2025 r. została opublikowana w „Monitorze Polskim” z dnia 22 kwietnia 2025 r., pod pozycją 347, podpisana przez Marszałka Sejmu – w zastępstwie – przez wicemarszałka Piotra Zgorzelskiego.

Pełna treść uchwały ogłoszona w „Monitorze Polskim” brzmi następująco:

¹⁶ Ibidem, s. 241.

¹⁷ Głosowanie nr 10 na 32. posiedzeniu Sejmu dnia 04.04.2025 r., Pkt. 14 Sprawozdanie Komisji o poselskim projekcie uchwały w 500. rocznicę Hołdu Pruskiego (druki nr 937 i 1097) głosowanie nad całością projektu, <https://www.sejm.gov.pl/Sejm10.nsf/Glosowanie.xsp?posiedzenie=32&glosowanie=10> (dostęp: 23 VII 2025 r.).

UCHWAŁA SEJMU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
z dnia 4 kwietnia 2025 r.
w sprawie upamiętnienia Hołdu Pruskiego w jego 500. rocznicę

10 kwietnia 2025 roku mija 500 lat od chwili, gdy ostatni wielki mistrz zakonu krzyżackiego Albrecht Hohenzollern złożył hołd lenny królowi polskiemu Zygmuntowi I Staremu. Wydarzenie to oznaczało kres istnienia państwa zakonnego i powstanie tak zwanych Prus Książęcych, czyli księstwa, które jako lenno było odtąd podległe Królestwu Polskiemu.

Krzyżacy, sprowadzeni na ziemię chełmińską w XIII wieku z inicjatywy polskiego księcia Konrada Mazowieckiego, w ciągu niewielu lat umocnili się nad Bałtykiem i opanowali ziemie pogańskich plemion: Prusów i Jaćwingów. Utworzywszy własne, silne państwo, wystąpili zbrojnie przeciwko Królestwu Polskiemu. Zagarnęli Pomorze Gdańskie i najechali ziemie pograniczne, a także zawarli sojusze z mocarstwami, które pragnęły podporządkować sobie państwo polskie lub je zająć.

Dążeniom tym przeciwstawiali się kolejni władcy polscy: Władysław Łokietek, Kazimierz Wielki, Władysław Jagiełło, Kazimierz Jagiellończyk, Jan Olbracht i wreszcie Zygmunt Stary. Głównymi sprzymierzeńcami Królestwa Polskiego okazali się sami mieszkańcy państwa krzyżackiego, pragnący cieszyć się podobnymi swobodami co poddani królów polskich. To właśnie dzięki inicjatywie stanów pruskich zakon krzyżacki został pokonany podczas wojny trzynastoletniej, a Pomorze Gdańskie wróciło do Polski wraz z Powiślem z Malborkiem i Elblągiem, z ziemią chełmińską oraz Warmią, zaś Prusy zakonne stały się polskim lennem.

Mimo formalnej podległości królom polskim mistrzowie zakonu nadal prowadzili politykę wrogą wobec Królestwa Polskiego. Dopiero w roku 1525 wielki mistrz Albrecht Hohenzollern zdecydował się na trwały związek lenny z Królestwem Polskim za cenę zgody na sekularyzację ziem zakonnych. W roku 1525, po podpisaniu traktatu w Krakowie, dawne państwo zakonne stało się dziedzicznym księstwem Prus, zwanym odtąd Prusami Książęcymi i stanowiącym lenno królów polskich.

W 500. rocznicę Hołdu Pruskiego Sejm Rzeczypospolitej Polskiej upamiętnia to wydarzenie, podkreślając wielkość polityki Królestwa Polskiego, które zwyciężyło zakon krzyżacki.

**INICJATYWA UPAMIĘTNIEŃ ROKNICY HOŁDU PRUSKIEGO
W IZBIE WYŻSZEJ PARLAMENTU**

W odróżnieniu od Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, który upamiętnił 500-lecie Hołdu Pruskiego na drodze uchwały przyjętej w głosowaniu imiennym, Senat RP

zdecydował się na formę aklamacji – symbolicznego aktu jednomyślności, bez konieczności liczenia głosów. Nie oznacza to jednak, że proces przygotowania senackiej uchwały przebiegał w sposób mniej przemyślany czy proceduralnie uproszczony. Przeciwnie, to właśnie izba wyższa parlamentu wykazała się wysokim stopniem konsensusu politycznego i sprawności legislacyjnej, co zasługuje na osobną analizę.

I tak 8 kwietnia 2025 roku, projekt uchwały „w 500. rocznicę Hołdu Pruskiego” został zgłoszony do Marszałek Senatu, Małgorzaty Kidawy-Błońskiej, przez grupę sześciu senatorów¹⁸. Pod wnioskiem podpisali się: Halina Bieda, Ryszard Bober, Zygmunt Frankiewicz, Tomasz Grodzki, Marek Komorowski oraz Waldemar Witkowski. W dokumencie wyraźnie zaznaczono, że projekt został „uzgodniony ze wszystkimi klubami i kołami senackimi”, co – zgodnie z art. 84 ust. 6 Regulaminu Senatu – pozwalało na procedowanie uchwały z pominięciem pierwszego czytania i w trybie przyspieszonym. Senator Marek Komorowski został jednocześnie upoważniony do reprezentowania wnioskodawców w toku dalszych prac. Warto zaznaczyć, że propozycja senacka była w warstwie treściowej tożsama z wcześniej przyjętą uchwałą Sejmu RP. Taki zabieg, rzadki w polskim parlamencie, stanowił wyraźny sygnał woli wspólnego, ponadpartyjnego uczczenia rocznicy o dużym znaczeniu symbolicznym i historycznym.

Uchwale został niezwłocznie nadany bieg legislacyjny, gdyż złożony 8 kwietnia projekt został rozpatrzony i przyjęty już następnego dnia – 9 kwietnia 2025 roku, podczas 63. posiedzenia Senatu XI kadencji. Tak szybka sekwencja działań legislacyjnych – od złożenia projektu po jego uchwalenie – dowodzi nie tylko wysokiego stopnia politycznego konsensusu, ale także silnego przekonania, że 500-lecie Hołdu Pruskiego zasługuje na upamiętnienie instytucjonalne w duchu historycznej ciągłości państwa. Nie można jednak wykluczyć, że była to błyskawiczna reakcja na uchwałę Sejmu. Ewentualnie „przeoczenie” przez senatorów tej rocznicy i podjęcie w związku z tym działań, na przysłowiowej „ostatniej prostej”. Co *nota bene* wyszło na dobre w tym sensie, że uchwałę przyjęto dokładnie w rocznicę wydarzeń, które rozgrywały się w Krakowie w dniach 8–10 kwietnia 1525 r.

Jak już wspomniano, senacka debata nad projektem uchwały w sprawie upamiętnienia 500-lecia Hołdu Pruskiego została przeprowadzona w ramach drugiego punktu porządku obrad 63. posiedzenia Senatu RP XI kadencji, które odbyło się w dniu 9 kwietnia 2025 roku¹⁹. Już we wstępie do rozpatrywania sprawy Marszałek Senatu Małgorzata Kidawa-Błońska podkreśliła, że – zgodnie z Regulaminem Senatu – projekt, zawarty w druku nr 312, został wniesiony przez grupę senatorów i po

¹⁸ Projekt uchwały w 500. rocznicę Hołdu Pruskiego złożony do Marszałek Senatu RP w dniu 8.04.2025 r. druk nr 312 (312.pdf [dostęp: 23VII 2025 r.])

¹⁹ Posiedzenie nr 32 Senatu RP XI kadencji z 9.04.2025 (https://www.senat.gov.pl/prace/posiedzenia/przebieg%2C633%2C1.html?utm_source=chatgpt.com [dostęp: 23VII 2025 r.]).

uzgodnieniu z klubami oraz kołami senackimi został dopuszczony do procedowania z pominięciem pierwszego czytania. Taka praktyka, choć rzadka, bywa stosowana wobec projektów o charakterze symbolicznym, w szczególności dotyczy uchwał rocznicowych, okolicznościowych oraz upamiętniających. Zgodnie z przyjętym porządkiem, projekt uchwały przedstawił senator Marek Komorowski. Jego wystąpienie, utrzymane w tonie powagi i historycznej refleksji, stanowiło zwięzłe uzasadnienie dla przyjęcia uchwały. Komorowski zaznaczył, że Hołd Pruski był „wydarzeniem bardzo istotnym w historii, wydarzeniem o bardzo mocnej symbolice” i że uchwała senacka powieliła treść wcześniej przyjętej uchwały sejmowej, dzięki czemu „Sejm i Senat wypowiedzą się w tym zakresie jednym głosem”²⁰. W dalszej części wystąpienia senator odczytał treść uchwały, akcentując istotne aspekty historyczne: znaczenie Hołdu Pruskiego dla końca państwowości zakonu krzyżackiego, jego transformację w świeckie lenno Królestwa Polskiego oraz wielowiekową walkę o niezależność i bezpieczeństwo polskiej monarchii w obliczu zagrożeń ze strony zakonu. Wypowiedź Komorowskiego została przyjęta przez izbę z aprobatą i bez żadnych uwag proceduralnych.

Po zakończeniu prezentacji projektu Marszałek Senatu zapytała, czy którykolwiek z senatorów pragnie zabrać głos lub zadać pytanie. Głos zabrał senator Jerzy Fedorowicz, który nie odniósł się bezpośrednio do treści uchwały, ale poinformował izbę o symbolicznej uroczystości, jaka miała miejsce w Krakowie tuż przed przyjęciem uchwały przez Senat. Jak zaznaczył, w miejscu, gdzie znajduje się pamiątkowa tablica związana z Hołdem Pruskim, odbyła się uroczystość zorganizowana przez Bractwo Kurkowe i władze miasta Krakowa, w której uczestniczył jako reprezentant Senatu. Na zakończenie wystąpienia dodał: „miałem zaszczyt w imieniu naszego Senatu złożyć hołd i wieniec”.

Po tej wypowiedzi Marszałek Kidawa-Błońska formalnie otworzyła dyskusję. Żaden z senatorów nie zgłosił jednak chęci zabrania głosu. Odnotowano jedynie, że senator Aleksander Szwed złożył swoje stanowisko do protokołu, bez wniosku o jego publiczne odczytanie. Brak wypowiedzi krytycznych, kontrowersji czy pytań sugeruje, że projekt uchwały cieszył się powszechnym poparciem i nie wzbudzał wątpliwości ani co do treści, ani co do przesłania historycznego. Następnie Marszałek zarządziła głosowanie w formie aklamacji, prosząc senatorów o powstanie. Wszyscy zebrani podnieśli się z miejsc, a Marszałek ogłosiła: „Stwierdzam, że Senat podjął przez aklamację uchwałę w 500. rocznicę Hołdu Pruskiego”²¹.

Ten krótki, lecz znaczący fragment senackiego posiedzenia warto odczytywać nie tylko jako przykład sprawnej legislacji, ale także jako gest wspólnotowy, który nadał upamiętnieniu 500-lecia Hołdu Pruskiego wymiar parlamentarnie jednorodny

²⁰ Ibidem.

²¹ Ibidem.

– w obu izbach wyrażony zgodnym głosem całego Zgromadzenia Narodowego. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 9 kwietnia 2025 roku, opublikowana kilka dni później w „Monitorze Polskim” (poz. 307), stanowi niemal dokładną kopię dokumentu wcześniej przyjętego przez Sejm. Ma jednak swój własny ciężar instytucjonalny, wynikający z odrębnej pozycji Senatu w systemie ustrojowym Rzeczypospolitej oraz z trybu przyjęcia – jednomyślnego, przez akklamację. Już pierwsze zdanie uchwały sytuuje wydarzenie w precyzyjnej perspektywie czasowej i historycznej: „10 kwietnia 2025 roku mija 500 lat od chwili, gdy ostatni wielki mistrz zakonu krzyżackiego Albrecht Hohenzollern złożył hołd lenny królowi polskiemu Zygmuntowi I Staremu.” Ten otwierający akapit lokuje Hołd Pruski w długiej narracji polsko-krzyżackich stosunków politycznych, militarnych i ustrojowych. Uchwała nie tylko przypomina fakt złożenia hołdu, lecz odwołuje się do całego kontekstu historycznego: sprowadzenia zakonu do Polski przez Konrada Mazowieckiego, jego militarzacji, ekspansji, a następnie konfliktów z Królestwem Polskim. Dzięki temu Hołd Pruski ukazany zostaje nie jako pojedynczy akt, ale jako kulminacja kilkusetletniego konfliktu o charakterze nie tylko militarnym, lecz również cywilizacyjnym i symbolicznym.

W warstwie ideowej uchwała wpisuje się w tzw. narrację narodową, której głównym aktem podmiotowym jest Królestwo Polskie, przedstawiane jako ofiara inwazji zakonu oraz jako zwycięzca dzięki determinacji, sprawiedliwości i wsparciu społeczeństwa. Używane w dokumencie sformułowania takie jak „zagarnęli Pomorze Gdańskie i najechali ziemie pograniczne” lub „prowadzenie polityki wrogiej wobec Królestwa Polskiego” jasno wskazują na dychotomię „my – oni”, charakterystyczną dla dyskursu heroizującego dzieje narodowe. Warto zauważyć, że uchwała nie unika języka wartościującego – pojawiają się wyrażenia takie jak „zwycięstwo nad zakonem”, „wielkość polityki Królestwa Polskiego”, a także stwierdzenia podkreślające czynnik wewnętrzny, jak: „głównymi sprzymierzeńcami okazali się sami mieszkańcy państwa krzyżackiego”. Oznacza to, że dokument nie tylko celebruje sukces polityczny Polski, ale także ukazuje go jako efekt sprawiedliwej polityki i atrakcyjnego modelu ustrojowego, który przyciągał ludność sąsiednich terenów.

Uchwała rekonstruuje wydarzenia w sposób chronologiczny, opierając się na kolejnych aktach dziejowych: od XIII-wiecznego sprowadzenia zakonu, przez jego ekspansję i konflikty militarne, aż po wojnę trzynastoletnią, traktat toruński, a następnie sekularyzację państwa zakonnego w roku 1525. Taki ciąg narracyjny nadaje dokumentowi nie tylko walor edukacyjny, ale i symboliczny sens dziejowej sprawiedliwości. Zakon krzyżacki, mimo siły militarnej i sojuszy zewnętrznych, został „pokonany dzięki inicjatywie stanów pruskich”, co wzmacnia ideę przewagi wspólnoty politycznej nad militarnym przymusem. Uchwała pomija jednocześnie trudniejsze

aspekty dziedzictwa Hołdu Pruskiego – jak chociażby fakt, że Prusy Książęce, choć były lennem, stały się w przyszłości załącznikiem państwowości pruskiej, która odegrała kluczową rolę w rozbiorach Polski. Brakuje także refleksji nad tym, że choć lenno było formą podporządkowania, to Hohenzollernowie stopniowo zyskiwali samodzielność, co ostatecznie doprowadziło do zerwania zależności lennych w XVIII wieku. Owe przemilczenia świadczą o tym, że uchwała nie rości sobie pretensji do bycia analizą historyczną, lecz raczej symbolicznym gestem polityczno-pamięciowym.

W konkluzji uchwały czytamy: „W 500. rocznicę Hołdu Pruskiego Senat Rzeczypospolitej Polskiej upamiętnia to wydarzenie, podkreślając wielkość polityki Królestwa Polskiego, które zwyciężyło zakon krzyżacki.” Zapis ten ma charakter deklaracyjny – Senat „upamiętnia” i „podkreśla”, nie tylko rekonstruuje przeszłość, ale również konstruuje wzorzec pamięci zbiorowej. Przez akt uchwały izba wyższa nie tyle przekazuje wiedzę historyczną, co nadaje jej interpretacyjny sens we współczesnym kontekście. Tym samym dokument wpisuje się w szerszy nurt symbolicznej polityki państwa, który podejmuje próbę kształtowania tożsamości narodowej przez instytucjonalne akty upamiętnienia. Uchwała, choć krótka, pełni funkcję nośnika wartości i narracji: historycznej, państwowej, edukacyjnej i patriotycznej. Jej język, konstrukcja i treść ukazują, że senacki dokument nie był jedynie aktem formalnym, lecz elementem świadomej strategii uczestnictwa parlamentu w debacie o dziedzictwie narodowym. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 9 kwietnia 2025 roku, upamiętniająca pięćsetną rocznicę Hołdu Pruskiego, dopełniła parlamentarny wymiar obchodów tej okrągłej rocznicy. W połączeniu z analogiczną uchwałą Sejmu RP, akt ten stworzył spójną narrację instytucjonalną, nadając obchodom rangę narodową – niezależnie od ograniczonego zainteresowania medialnego i społecznego.

Analogicznie, jak było to w przypadku uchwały Sejmu, także dokument przyjęty przez senatorów zamieszczamy poniżej w pełnej wersji.

UCHWAŁA SENATU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

z dnia 9 kwietnia 2025 r.

w 500. rocznicę Hołdu Pruskiego

10 kwietnia 2025 roku mija 500 lat od chwili, gdy ostatni wielki mistrz zakonu krzyżackiego Albrecht Hohenzollern złożył hołd lenny królowi polskiemu Zygmunтови I Staremu. Wydarzenie to oznaczało kres istnienia państwa zakonnego i powstanie tak zwanych Prus Książęcych, czyli księstwa, które jako lenno było odtąd podległe Królestwu Polskiemu.

Krzyżacy, sprowadzeni na ziemię chełmińską w XIII wieku z inicjatywy polskiego księcia Konrada Mazowieckiego, w ciągu niewielu lat umocnili się nad Bałtykiem

i opanowali ziemie pogańskich plemion: Prusów i Jaćwingów. Utworzywszy własne, silne państwo, wystąpili zbrojnie przeciwko Królestwu Polskiemu. Zagarnęli Pomorze Gdańskie i najechali ziemie pograniczne, a także zawarli sojusze z mocarstwami, które pragnęły podporządkować sobie państwo polskie lub je zająć.

Dążeniom tym przeciwstawiali się kolejni władcy polscy: Władysław Łokietek, Kazimierz Wielki, Władysław Jagiełło, Kazimierz Jagiellończyk, Jan Olbracht i wreszcie Zygmunt I Stary. Głównymi sprzymierzeńcami Królestwa Polskiego okazali się sami mieszkańcy państwa krzyżackiego, pragnący cieszyć się podobnymi swobodami co poddani królów polskich. To właśnie dzięki inicjatywie stanów pruskich zakon krzyżacki został pokonany podczas wojny trzynastoletniej, a Pomorze Gdańskie wróciło do Polski wraz z Powiślem, z Malborkiem i Elblągiem, z ziemią chełmińską oraz Warmią, zaś Prusy zakonne stały się polskim lennem.

Mimo formalnej podległości królom polskim mistrzowie zakonu nadal prowadzili politykę wrogą wobec Królestwa Polskiego. Dopiero w roku 1525 wielki mistrz Albrecht Hohenzollern zdecydował się na trwały związek lenny z Królestwem Polskim za cenę zgody na sekularyzację ziem zakonnych. W roku 1525, po podpisaniu traktatu w Krakowie, dawne państwo zakonne stało się dziedzicznym księstwem Prus, zwanym odtąd Prusami Książęcymi i stanowiącym lenno królów polskich.

W 500. rocznicę Hołdu Pruskiego Senat Rzeczypospolitej Polskiej upamiętnia to wydarzenie, podkreślając wielkość polityki Królestwa Polskiego, które zwyciężyło zakon krzyżacki.

Uchwała podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

Marszałek Senatu: M. Kidawa-Błońska²².

KONFERENCJE I WYSTAWY

W przeciwieństwie do obchodów tysiąclecia pierwszych koronacji, upamiętnienie Hołdu Pruskiego miało charakter bardziej lokalny i ograniczało się głównie do Krakowa oraz województwa warmińsko-mazurskiego. W grudniu 2024 roku tamtejszy Sejmik przyjął bowiem uchwałę ustanawiającą w województwie rok 2025 Rokiem 500-lecia hołdu pruskiego, co zapoczątkowało szereg inicjatyw naukowych i kulturalnych w regionie²³. Jednym z elementów obchodów była zorganizowana pod auspicjami wojewódzkich władz samorządowych konferencja naukowa, która odbyła

²² „Monitor Polski Dziennik Urzędowy Rzeczypospolitej Polskiej” Warszawa, dnia 14 kwietnia 2025 r., poz. 307. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 9 kwietnia 2025 r. w 500. rocznicę Hołdu Pruskiego (500. rocznica Hołdu Pruskiego – M.P.2025.307 – OpenLEX) (dostęp: 23 VII 2025 r.).

²³ 2025 rokiem 500-lecia hołdu pruskiego, <https://warmia.mazury.pl/rozwój-regionu/aktualnosci/9573-2025-rokiem-500-lecia-holdu-pruskiego> (dostęp: 24 VII 2025 r.).

się 10 kwietnia 2025 roku na Zamku Kapituły Warmińskiej w Olsztynie. Podczas konferencji zainteresowani mogli m.in. wysłuchać wystąpień prof. Jana Wijaczki z UMK w Toruniu (*Ocena hołdu pruskiego w polskiej historiografii*) oraz dr. Huberta Wajsa z Archiwum Głównego Akt Dawnych w Warszawie (*Pergamin z aktami traktatu pokojowego z 1525 roku*). Wydarzeniu towarzyszyło otwarcie wystawy plenerowej *500 lat hołdu pruskiego*, zorganizowanej na dziedzińcu zamku olsztyńskiego, zaś jego zwieńczeniem była inscenizacja aktu hołdu lennego, przygotowana i zaprezentowana przez studentów Studium Aktorskiego im. Aleksandra Sewruka w Olsztynie²⁴.

W kontekście obchodów pięćsetnej rocznicy Hołdu Pruskiego warto odnotować również niezrealizowaną inicjatywę budowy w Olsztynie pomnika upamiętniającego to wydarzenie. Monument o wysokości 4 metrów i długości 3 metrów miał zostać wykonany w brązie i sfinansowany w całości ze składek społecznych. Inicjatorem przedsięwzięcia był lokalny przedsiębiorca Piotr Kowalski, który pokrył koszty przygotowania projektu oraz wykonania miniaturowego odlewu rzeźby. Odsłonięcie pomnika planowano na dzień 10 kwietnia 2025 roku. Projekt nie doczekał się jednak realizacji z powodu braku konsensusu wśród członków Rady Miasta Olsztyna. Szczególnym krytykiem inicjatywy stał się były prezydent miasta, a obecnie radny, Czesław Jerzy Małkowski, który w swoich wystąpieniach podkreślał kontrowersyjny charakter aktu z 1525 roku, wskazując na jego długofalowe konsekwencje. Małkowski argumentował, że Hołd Pruski doprowadził do powstania pierwszego w Europie państwa wyznaniowego – protestanckiego Księstwa Pruskiego – które w kolejnych stuleciach odegrało kluczową rolę w procesie rozbiorów Polski. Jego zdaniem decyzja Zygmunta I Starego była błędem politycznym, którego skutki odczuwalne były przez kolejne pokolenia. Pomimo braku zgody władz miejskich na realizację projektu w przewidzianym terminie, inicjatorzy nie zarzucili planów budowy. Kontynuowana jest społeczna zbiórka funduszy na wykonanie cokołu oraz pełnowymiarowego odlewu pomnika²⁵.

Jednym z najważniejszych wydarzeń naukowych towarzyszących obchodom pięćsetnej rocznicy Hołdu Pruskiego była trzydniowa międzynarodowa konferencja naukowa *Hołd pruski (1525–2025): geneza, okoliczności i następstwa*, zorganizowana w dniach 12–14 maja 2025 roku w trzech instytucjach partnerskich: Centrum Edukacji i Inicjatyw Kulturalnych w Olsztynie, Instytucie Północnym im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie oraz w Muzeum Zamkowym w Malborku. W ramach konferencji przeprowadzono sześć paneli tematycznych oraz dwa panele dyskusyjne w formule „okrągłego stołu”: *Polityczne konsekwencje hołdu pruskiego* oraz *(Re)*

²⁴ 500-lecie hołdu pruskiego – jubileuszowa konferencja, <https://warmia.mazury.pl/kultura/aktualnosci/9749-500-lecie-holdu-pruskiego-jubileuszowa-konferencja> (dostęp: 24. VII 2025 r.).

²⁵ Dlaczego w Olsztynie nie stanął pomnik Hołdu Pruskiego?, <https://www.debata.olsztyn.pl/wiadomoci/olsztyn/9528-dlaczego-w-olsztynie-nie-stanal-pomnik-holdu-pruskiego-najnowsze-slajd-kafelek.html> (dostęp: 24 VII 2025 r.).

interpretacje hołdu pruskiego. W wydarzeniu udział wzięło kilkudziesięciu badaczy reprezentujących ośrodki akademickie oraz instytucje naukowe z Polski, Niemiec oraz Stanów Zjednoczonych²⁶.

Muzeum Zamkowe w Malborku przygotowało również wystawę rocznicową *Hołd 500. Historia – Kultura – Pamięć*, eksponowaną od 8 kwietnia do 29 czerwca 2025 roku w Pałacu Wielkich Mistrzów oraz w Wielkim Refektarzu. Została ona podzielona na trzy moduły tematyczne: *Historia* – ukazująca kontekst stosunków krzyżacko-polskich oraz długofalowe konsekwencje sekularyzacji Prus w XVI–XVIII wieku; *Kultura* – prezentująca dorobek artystyczny i intelektualny dworu królewieckiego w epoce renesansu; oraz *Pamięć* – poświęcona sposobom przedstawiania Hołdu Pruskiego w historiografii i sztuce, m.in. w twórczości Marcella Bacciarellego, Jana Matejki, Tadeusza Kantora i Edwarda Dwurnika²⁷.

Także Kraków, jako miasto Hołdu Pruskiego, stał się miejscem jubileuszowych przedsięwzięć naukowych, wśród których wymienić należy m.in. zorganizowaną pod patronatem prezydenta Andrzeja Dudy konferencję *500-lecie Hołdu Pruskiego. Traktat krakowski i jego następstwa*, która odbyła się 10 kwietnia 2025 roku w Galerii Sztuki Polskiej XIX wieku w Sukiennicach. Podczas sesji wykładowej uczestnicy wysłuchali referatów poświęconych politycznym i kulturowym konsekwencjom traktatu krakowskiego oraz relacjom polsko-niemieckim na przestrzeni ostatnich pięciu stuleci. Wśród prelegentów znaleźli się: prof. Grzegorz Kucharczyk (Instytut Historii PAN), prof. Andrzej Bryk (Uniwersytet Jagielloński), prof. Dorota Heck (UJ) oraz prof. Ryszard Legutko (UJ). Moderatorem spotkania był red. Jakub Moroz. Celem wydarzenia było nie tylko upamiętnienie historycznego hołdu lennego Albrechta Hohenzollerna wobec Zygmunta I Starego, lecz także ukazanie wielowarstwowego znaczenia tego aktu w kontekście dziejów Polski, Prus i Europy Środkowej²⁸.

Muzeum Narodowe w Krakowie, będące gospodarzem wspomnianej wyżej konferencji, zorganizowało również cykl wykładów poświęconych arcydziełu malarstwu Jana Matejki *Hołd pruski*, które podziwiać można w Sukiennicach. Pomiędzy 8 kwietnia a 4 czerwca 2025 roku odbyło się tam łącznie siedem spotkań, podczas których zainteresowani wysłuchać mogli następujących wykładów: „*Jeśli Bóg z nami, któż przeciw nam*” – o „*Hołdzie pruskim*” Jana Matejki (prof. Henryk Słoczyński), „*Hołd pruski*” Jana Matejki – geneza narodowej alegorii (dr Barbara Ciciora), „*Hołd pruski*”. Matejko u źródeł swojego obrazu (prof. Michał Haake), *Przemych renesansowej mody na dworze Jagiellonów* – „*Hołd pruski*” Jana Matejki okiem kostiumologa

²⁶ *Hołd pruski (1525–2025): geneza, okoliczności i następstwa – międzynarodowa konferencja naukowa*, <https://zamek.malbork.pl/aktualnosci/hold-pruski-konferencja-naukowa/> (dostęp: 24 VII 2025 r.).

²⁷ *Hołd 500. Historia – Kultura – Pamięć – wystawa rocznicowa*, <https://zamek.malbork.pl/wydarzenie/hold-500-wystawa-rocznicowa/> (dostęp: 24 VII 2025 r.).

²⁸ *500-lecie Hołdu Pruskiego. Traktat krakowski i jego następstwa*, <https://kuratorium.krakow.pl/500-lecie-holdu-pruskiego-traktat-krakowski-i-jego-nastepstwa/> (dostęp: 24 VII 2025 r.).

(dr Anna Straszewska), „*Emballage hołdu pruskiego według Jana Matejki*” – w 50. rocznicę powstania obrazu Tadeusza Kantora (Anna Budzałek), *Jan Matejko – pomiędzy modą a historią* (Joanna Kowalska) oraz „*Hołd pruski*”. *Architektura Rynku Głównego oczami Jana Matejki* (dr hab. Waldemar Komorowski)²⁹.

Jak wynika z powyższych rozważań, obchody pięćsetlecia Hołdu Pruskiego miały przede wszystkim charakter naukowy i edukacyjny. Dominującą formą upamiętnienia tego wydarzenia były konferencje, panele dyskusyjne oraz wystawy muzealne, których celem było nie tylko przypomnienie faktów historycznych, lecz także uwypuklenie znaczenia Hołdu Pruskiego w świetle najnowszych badań. W szeroko rozumianej przestrzeni publicznej inne formy upamiętnienia tego wydarzenia praktycznie nie były widoczne, o czym świadczy poniższe zestawienie.

MONETY I BANKNOTY

W przeciwieństwie do tysiąclecia pierwszych koronacji, upamiętnionych przez NBP trzema złotymi i srebrnymi monetami oraz planowaną emisją banknotu kolekcjonerskiego, pięćsetlecie Hołdu Pruskiego nie zostało w ten sposób uhonorowane. Ostatnia moneta okolicznościowa poświęcona hołdowi pruskiemu (w zestawie z monetą upamiętniającą Hołd Ruski) wyemitowana została przez NBP w 2019 roku. Na jej rewersie znajduje się wizerunek fragmentu matejkowskiego *Hołdu pruskiego*, a sama moneta, o nominale 10 zł, wybita została ze srebra Ag 925 stemplem lustrzanym w nakładzie do 10 tys. sztuk. Autorką projektu monety była Urszula Walerzak³⁰.

ZNACZKI POCZTOWE

Nieco inaczej przedstawia się kwestia okolicznościowych znaczków pocztowych, bowiem Poczta Polska dokładnie w pięćsetną rocznicę wydarzenia, 10 kwietnia 2025 roku, wprowadziła do obiegu znaczki o wartości 10 zł, przedstawiający moment złożenia hołdu Zygmuntowi Staremu przez Albrechta Hohenzollerna według wielokrotnie już przywoływanego, emblematycznego obrazu Jana Matejki. Autorem projektu znaczka oraz towarzyszącej mu koperty FDC jest Roch Stefaniak. Znaczek został wydrukowany techniką offsetową na papierze fluorescencyjnym, w nakładzie 90 tys. egzemplarzy. Tym samym Poczta Polska symbolicznie upamiętniła rocznicę Hołdu Pruskiego, włączając ją w nurt oficjalnej kultury pamięci materialnej³¹.

²⁹ Wydarzenia w cyklu, <https://mnk.pl/cykle/hold-pruski-wyklady> (dostęp: 24 VII 2025 r.).

³⁰ *Hołd pruski, hołd ruski*, <https://nbp.pl/zestawy/hold-pruski-hold-ruski/> (dostęp: 24 VII 2025 r.).

³¹ 500-lecie hołdu pruskiego, <https://www.kzp.pl/index.php?artykul=nws-n94-n9477> (dostęp: 24 VII 2025 r.).

ODZIEŻ PATRIOTYCZNA

Jubileusz pięćsetlecia Hołdu Pruskiego znalazł również odzwierciedlenie w sferze kultury popularnej, zwłaszcza w ofercie producentów odzieży patriotycznej, którzy wykorzystali tę rocznicę jako okazję do wprowadzenia na rynek serii produktów o charakterze rocznicowym. W sprzedaży internetowej pojawiły się koszulki, bluzy oraz akcesoria z grafikami nawiązującymi do wydarzeń z 1525 roku i ich symbolicznego znaczenia w narracji historyczno-narodowej.

Wśród wykorzystywanych motywów dominują symbole związane z monarchią jagiellońską, zwłaszcza orzeł z czasów Zygmunta I Starego, przedstawiany z charakterystyczną literą „S” przepasającą jego pierś. Popularnym elementem graficznym jest także sam napis Hołd Pruski, niekiedy wzbogacony o datę 1525 lub formułę „500 lat”. W niektórych wariantach pojawia się również przedstawienie orła w koronie siedzącego na przewróconej tarczy krzyżackiej. Tego rodzaju elementy wskazują na aktualność Hołdu Pruskiego jako wydarzenia funkcjonującego nie tylko w sferze akademickiej czy edukacyjnej, lecz także jako element współczesnej tożsamości kulturowej, obecny w przestrzeni publicznej³².

Jubileusz pięćsetlecia Hołdu Pruskiego miał w naszej ocenie zdecydowanie zbyt ograniczony charakter. Obchody koncentrowały się głównie na inicjatywach o charakterze naukowym, regionalnym i kulturalnym, w tym na konferencjach, wystawach muzealnych oraz działaniach edukacyjnych, w szczególności w województwie warmińsko-mazurskim i w Krakowie. Choć wydarzenie zostało upamiętnione przez Poczta Polską emisją znaczka okolicznościowego, brak nowej emisji monet wskazuje na niższą rangę symboliczną nadaną temu jubileuszowi przez centralne instytucje państwowe. Jednocześnie należy zauważyć, że Hołd Pruski - jako motyw historyczny - funkcjonuje także w przestrzeni kultury popularnej i symboliki patriotycznej – czego wyrazem jest np. odzież patriotyczna, w której wykorzystuje się ikonografię związaną z tym wydarzeniem.

ZAKOŃCZENIE

Obchody pięćsetlecia Hołdu Pruskiego w 2025 roku, choć formalnie uhonorowane uchwałami Sejmu i Senatu RP, ujawniły wyraźne zróżnicowanie sposobów upamiętnienia tego wydarzenia w przestrzeni publicznej – zarówno pod względem intensywności, jak i zakresu geograficznego oraz instytucjonalnego zaangażowania. Analiza form i mechanizmów obecności tej rocznicy pozwala na sformułowanie kilku istotnych wniosków dotyczących funkcjonowania współczesnej polityki pamięci w Polsce oraz znaczenia historii w debacie publicznej.

³² Zob. m.in.: <https://patriotyczni.pl/bluza-z-kapturem-hold-pruski-p-1516.html> (dostęp: 24 VII 2025 r.).

W pierwszej kolejności warto podkreślić, że sama decyzja o upamiętnieniu pięćsetlecia Hołdu Pruskiego poprzez uchwały sejmową i senacką dowodzi, iż wydarzenie to wciąż postrzegane jest przez część elit politycznych jako ważny element historycznego dziedzictwa państwa polskiego. Uchwały miały charakter symboliczno-edukacyjny i nie pociągały za sobą skutków organizacyjnych ani finansowych, co wpisuje się w dominujący w ostatnich dekadach model parlamentarnych uchwał okolicznościowych. Przyjęte niemal jednomyślnie, stanowiły formalny wyraz uznania dla znaczenia Hołdu Pruskiego jako aktu politycznego i symbolicznego. Nie oznacza to jednak, że w toku prac legislacyjnych brakowało kontrowersji i sporów interpretacyjnych. Wręcz przeciwnie – dyskusja w Sejmie nad treścią uchwały ukazała odmienne spojrzenia na to samo wydarzenie historyczne, obecne nie tylko pomiędzy poszczególnymi ugrupowaniami parlamentarnymi, lecz także wewnątrz nich.

Wypowiedzi posłów podczas obrad komisji sejmowej i debaty plenarnej wskazują, że Hołd Pruski funkcjonuje w zbiorowej pamięci narodowej jako symbol wieloznaczny – z jednej strony triumfu i dyplomatycznej zręczności Rzeczypospolitej, z drugiej zaś jako zapowiedź przyszłych zagrożeń, związanych z rozwojem Prus i ich imperialnych ambicji. Debata wokół uchwały ujawniła napięcie między afirmacyjnym a krytycznym podejściem do przeszłości – między potrzebą budowania dumy narodowej a koniecznością refleksji nad długofalowymi konsekwencjami decyzji politycznych podejmowanych w przeszłości. Z jednej strony mieliśmy do czynienia z retoryką dumy narodowej i celebracji polskiego dziedzictwa państwowego, z drugiej – z głosami domagającymi się większego dystansu historycznego, pluralizmu interpretacyjnego i unikania historycznego triumfalizmu.

Z kolei z perspektywy formalnej, senacki dokument stanowi wzorowy przykład aktu upamiętnienia historycznego: procedowany w trybie uproszczonym, z pominięciem pierwszego czytania, uzgodniony przez wszystkie kluby i koła parlamentarne, a finalnie – przyjęty przez aklamację. Warto zwrócić uwagę, że w Senacie, w przeciwieństwie do Sejmu, nie odnotowano żadnych głosów sprzeciwu, prób rewizji narracji ani wypowiedzi problematyzujących wydarzenie. Debata była zwięzła, jednolita, bez konfliktów ideowych. Takie ukształtowanie procesu legislacyjnego może być odczytywane jako przejaw instytucjonalnej powagi i zgody w obliczu wspólnego dziedzictwa historycznego. Jednocześnie jednak uchwała Senatu, podobnie jak jej sejmowy odpowiednik, wpisuje się w model pamięci selektywnej – koncentruje się na wymiarze zwycięskim i symbolicznym, marginalizując trudniejsze pytania o długofalowe konsekwencje Hołdu Pruskiego dla przyszłości stosunków polsko-pruskich. Brak odniesienia do kolejnych wieków zależności, emancypacji Prus Książęcych, ich przekształcenia w monarchię brandenburską, a wreszcie – roli Prus w rozbiorach i upadku Rzeczypospolitej, ujawnia istotne ograniczenia pamięci heroicznej, jaką reprezentują parlamentarne uchwały rocznicowe.

Nie sposób także nie zauważyć, że mimo zgodnej decyzji obu izb parlamentu, upamiętnienie 500-lecia Hołdu Pruskiego nie przełożyło się na ogólnonarodową mobilizację w kwestii jego upamiętnienia. Owszem, lokalne inicjatywy – takie jak wspomniana uroczystość w Krakowie z udziałem senatora Jerzego Fedorowicza – dowodzą istnienia środowisk przywiązanych do tradycji historycznej. Jednak poza murami parlamentu wydarzenie to pozostało w dużej mierze niezauważone – zarówno przez opinię publiczną, jak i przez media ogólnopolskie. W tym sensie uchwały miały przede wszystkim funkcję symbolicznej legitymizacji i rytualnego „zaznaczenia rocznicy” w oficjalnym kalendarzu państwowym. Z punktu widzenia badaczy polityki pamięci i dydaktyki historii parlamentarne uchwały – takie jak te z 4 i 9 kwietnia 2025 roku – stanowią cenne źródło analizy strategii pamięci zbiorowej. Z jednej strony ukazują, które wydarzenia są uznawane za „ważne z punktu widzenia interesu państwowego”, z drugiej – pozwalają zaobserwować język, schematy narracyjne i ideologiczne matryce, przez które współczesna wspólnota polityczna interpretuje swoją przeszłość. W tym kontekście Hołd Pruski z 1525 roku zostaje reinterpretowany jako moment triumfu suwerenności, dowód sprawczości Królestwa Polskiego i wyraz długiego trwania państwowości – mimo burz dziejowych. Choć uchwały Sejmu i Senatu nie wprowadziły nowej wiedzy historycznej ani nie stały się impulsem dla szerszej debaty publicznej, spełniły swoją rolę w systemie instytucjonalnego podtrzymywania pamięci narodowej. Być może w tej właśnie powściągliwości i zgodzie ponad podziałami zawiera się jej największa wartość – jako przykład świadomego, spokojnego uczestnictwa państwa w narracjach przeszłości, które – mimo upływu pięciu wieków – wciąż kształtują tożsamość obywatelską Rzeczypospolitej.

Choć formalne upamiętnienie rocznicy zostało zrealizowane w wymiarze legislacyjnym, jego przełożenie na realną obecność w szeroko rozumianej przestrzeni publicznej okazało się fragmentaryczne. Największą aktywność odnotowano na poziomie lokalnym – zwłaszcza w województwie warmińsko-mazurskim oraz w Krakowie – gdzie zorganizowano wydarzenia o charakterze naukowym, kulturalnym i edukacyjnym. Konferencje, wystawy, panele dyskusyjne i inscenizacje historyczne świadczą o tym, że Hołd Pruski stanowi wciąż istotny temat refleksji akademickiej, a jego rocznica została potraktowana jako okazja do pogłębionych analiz i reinterpretacji. Wydarzenia te, choć profesjonalnie przygotowane i wartościowe merytorycznie, miały ograniczony zasięg społeczny i nie przebiły się do ogólnopolskiej świadomości medialnej.

Zdecydowanie mniej intensywna była obecność Hołdu Pruskiego w sferze materialnych form pamięci zbiorowej. Poza emisją znaczka pocztowego przez Poczta Polską i próbą budowy pomnika w Olsztynie, zabrakło większych gestów instytucjonalnych, takich jak emisja monet okolicznościowych, organizacja centralnych

uroczystości państwowych czy włączenie jubileuszu do szerszych kampanii edukacyjnych. Brak takiej aktywności ze strony najważniejszych instytucji państwowych (z wyjątkiem Sejmu i Senatu RP) potwierdza, że pięćsetlecie Hołdu Pruskiego, mimo formalnego uhonorowania, nie zostało zakwalifikowane do rangi priorytetowych rocznic państwowych, co znacząco ograniczyło jego potencjał oddziaływania w przestrzeni ogólnokrajowej.

Na uwagę zasługuje jednak fakt, że temat ten znalazł odzwierciedlenie również w obszarze kultury popularnej – przede wszystkim w ofercie producentów odzieży patriotycznej, którzy wykorzystali ikonografię Hołdu Pruskiego jako element wzmacniający narrację tożsamościową. Choć tego rodzaju działania nie zawsze mają charakter głęboko refleksyjny, to jednak świadczą o tym, że niektóre wydarzenia historyczne – zwłaszcza te utrwalone w powszechnej ikonografii, jak obraz Matejki – posiadają potencjał oddziaływania poza sferą akademicką. Jednocześnie ich obecność w przestrzeni komercyjnej bywa bardziej skuteczna w kształtowaniu zbiorowej wyobraźni niż wiele oficjalnych form upamiętnienia.

Analizując obchody jubileuszowe z pierwszej połowy 2025 roku, można stwierdzić, że pięćsetlecie Hołdu Pruskiego stało się testem dla współczesnej polityki historycznej państwa – zarówno w aspekcie jej skuteczności instytucjonalnej, jak i zdolności do integracji społeczeństwa wokół wspólnej refleksji nad przeszłością. Okazało się, że nawet tak jednoznacznie uchwalona i niemal jednogłośnie poparta uchwała parlamentarna nie wystarczy, by zapewnić szeroką obecność danego wydarzenia w zbiorowej świadomości. Bez wsparcia ze strony instytucji edukacyjnych, mediów publicznych, systemu oświaty oraz inicjatyw społecznych, symboliczne akty pamięci pozostają w dużej mierze formalne i nie mają przełożenia na realne zainteresowanie obywateli. Z punktu widzenia badań nad historią publiczną (*public history*), opisywany przypadek jest interesującym przykładem tego, jak współczesne społeczeństwo przetwarza i filtruje przekaz historyczny. Pomimo istnienia wielu kanałów komunikacji – od debat parlamentarnych, przez instytucje kultury, po oddolne inicjatywy społeczne – tylko niektóre z nich są w stanie skutecznie oddziaływać na zbiorową pamięć. W tym kontekście Hołd Pruski z 1525 roku – wydarzenie o znacznym ciężarze symbolicznym i politycznym – stał się rocznicą, która, choć upamiętniona, pozostała w dużej mierze peryferyjna wobec głównego nurtu dyskursu publicznego. Wydaje się, że kluczowym czynnikiem przesądającym o sile oddziaływania rocznicy nie jest sama treść wydarzenia, lecz jego aktualność i potencjał do reinterpretacji w świetle współczesnych problemów i tożsamościowych potrzeb wspólnoty politycznej.

Wreszcie, refleksja nad obchodami pięćsetlecia Hołdu Pruskiego pozwala sformułować szersze pytanie o mechanizmy selekcji i hierarchizacji rocznic w polskiej kulturze pamięci. Dlaczego jedne wydarzenia – jak chrzest Polski czy powstania

– zyskują rangę symboli narodowych, a inne, mimo formalnych upamiętnień, pozostają na marginesie zainteresowania publicznego? Czy decyduje o tym emocjonalny potencjał danego wydarzenia, jego ikonografia, narracje medialne, a może zmieniające się potrzeby tożsamościowe społeczeństwa? W przypadku Hołdu Pruskiego wiele wskazuje na to, że mimo jego znaczenia historycznego, brak wyrazistego współczesnego odniesienia – zarówno pozytywnego, jak i negatywnego – ograniczył jego nośność.

Z perspektywy dydaktycznej i edukacyjnej opisywana rocznica mogłaby – i nadal może – stanowić istotny punkt wyjścia do rozmów o meandrach polityki zagranicznej, znaczeniu decyzji dyplomatycznych, a także o ciągłości i zmienności relacji polsko-niemieckich na przestrzeni dziejów. Potrzeba jednak skuteczniejszych mechanizmów integrujących wiedzę historyczną z aktualnymi wyzwaniem edukacyjnymi, medialnymi i kulturowymi. Bez tego nawet najważniejsze wydarzenia z przeszłości mogą zostać przysłonięte przez „floating gap” – płynną lukę niepamięci – o której wspominał Michał Łuczewski.

Perspektywa porównawcza — zestawiająca pięćsetlecie Hołdu Pruskiego z innymi rocznicami o wysokim ładunku tożsamościowym (np. 1050-leciem chrztu Polski czy setną rocznicą niepodległości) — wydaje się obiecującym krokiem dalszych badań. Analiza ta mogłaby objąć porównanie instrumentarium pamięci (uchwały, monety, znaczki, pomniki), skali centralnych i lokalnych obchodów, dyfuzji geograficznej inicjatyw, obecności w edukacji i mediach oraz profilu narracyjnego (afirmacyjnego vs. krytycznego). Wstępne ustalenia z niniejszego studium wskazują, że o sile oddziaływania rocznicy decyduje nie tylko ranga wydarzenia, lecz także jego zdolność do włączenia w bieżące ramy debaty publicznej. Rozwinięcie tego wątku — z zastosowaniem wspomnianych narzędzi — planujemy przedstawić w odrębnym opracowaniu porównawczym.

Podsumowując, Hołd Pruski z 1525 roku – wydarzenie jednocześnie chwalebne i ambiwalentne – stał się w 2025 roku punktem styku polityki, historii i pamięci. Obchody jego pięćsetlecia potwierdziły, że przeszłość wciąż bywa źródłem sporów, negocjacji i reinterpretacji. Ale też pokazały, że bez realnego zaangażowania społecznego, rocznice – nawet te dostojne – mogą pozostać jedynie formalnym aktem pamięci, a nie rzeczywistym momentem wspólnotowej refleksji. Tym samym konkluzja płynąca z badań nad pięćsetleciem Hołdu Pruskiego może być podsumowana pytaniem otwartym: jak budować pamięć zbiorową, by nie była tylko efektem dekretu, lecz rzeczywistym procesem kulturowym i edukacyjnym?

BIBLIOGRAFIA

Opracowania

- Białokur M., *Rocznice i ich niedoceniona rola w utrwalaniu wiedzy historycznej. Między domem, szkołą a historią w przestrzeni publicznej*, w: *Historia pod znakiem rocznic. Rocznice historyczne w XIX i XX wieku. Różne perspektywy badawcze*, red. M. Niedzielska i I. Zaleska, Toruń 2022.
- Głowacki A., Bąk A., Kępińska A., Maciejczak-Kwiatkowska Z., Wiśniewski R., *Praktyki pamięci. Społeczne znaczenie rocznic historycznych w badaniach empirycznych*, Warszawa 2024.
- Nijkowski L.M., *Sejmowe uchwały upamiętniające jako medium pamięci zbiorowej. Studium przypadku: Muzeum Śląska Opolskiego*, „*Studia Socjologiczne*” 2021, nr 1.
- *Uchwały sejmowe jako mechanizm polityki pamięci*, „*Przegląd Humanistyczny*” 2017, nr 2.
- Secler B., *Konfliktowe rocznice – wymiar międzynarodowy polskiej polityki pamięci na przykładzie wybranych uchwał rocznicowych Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej*, „*Przegląd Humanistyczny*” 2017, nr 24.
- *Narracje alternatywne i marginalne w uchwałach rocznicowych Sejmu i Senatu RP w latach 2009–2019. Przykład uchwał upamiętniających 70. i 80. rocznicę wybuchu II wojny światowej*, „*Politeja*” 2021, nr 1.
 - *Odzyskanie niepodległości w uchwałach rocznicowych Sejmu i Senatu RP i świadomości historycznej Polaków*, w: *Polska po latach niewoli*, red. R. Kowalczyk, Łomża 2018.
 - *Wielkie rocznice w uchwałach VI kadencji Sejmu RP*, w: *Wielkie rocznice w dyskursie publicznym i pamięci społecznej*, red. M. Kosman, Poznań 2011.
- Skrzypek M., *Delegitymizacja transycji systemowej w polskim dyskursie sejmowym na przykładzie exposé Prezesów Rady Ministrów i uchwał okolicznościowych (1991–2019)*, „*Refleksje*” 2022, nr 2.
- Wojdon J., *Czym jest public history?*, [w:] *Historia w przestrzeni publicznej*, red. J. Wojdon, Warszawa 2018, s. 11.

Źródła sejmowe i oficjalne dokumenty

- Druk nr 1097. Sprawozdanie Komisji Kultury i Środków Przekazu o poselskim projekcie uchwały w 500. rocznicę Hołdu Pruskiego, <https://www.sejm.gov.pl/sejm10.nsf/druk.xsp?nr=1097> [dostęp: 23 VII 2025 r.].
- Głosowanie nr 10 na 32. posiedzeniu Sejmu dnia 04–04–2025 r. Pkt. 14 Sprawozdanie Komisji o poselskim projekcie uchwały w 500. rocznicę Hołdu Pruskiego (druki nr 937 i 1097), <https://www.sejm.gov.pl/Sejm10.nsf/Glosowanie.xsp?posiedzenie=32&glosowanie=10> [dostęp: 23 VII 2025 r.].
- Projekt uchwały w 500. rocznicę Hołdu Pruskiego. Sejm Rzeczypospolitej Polskiej X kadencji, Druk nr 937, [https://orka.sejm.gov.pl/Druki10ka.nsf/0/6E4F3AD9DB370BB8C1258C0B0064C2FA/\\$File/937.pdf](https://orka.sejm.gov.pl/Druki10ka.nsf/0/6E4F3AD9DB370BB8C1258C0B0064C2FA/$File/937.pdf) [dostęp: 23 VII 2025 r.].
- Sejm Rzeczypospolitej Polskiej Kadencja X. Sprawozdanie Stenograficzne z 32. Posiedzenia Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 3 kwietnia 2025 r. (drugi dzień obrad), Warszawa 2025, s. 231–241.
- X kadencja Sejmu RP. Kancelaria Sejmu Biuro Komisji Sejmowych. Pełny zapis przebiegu posiedzenia Komisji Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Środków Przekazu (Nr 61) z dnia 19 marca 2025 r., s. 3–14, <https://orka.sejm.gov.pl/zapisy10.nsf/0/D711DD78845A8121C1258C6C004BBE6C/%24File/0149410.pdf> [dostęp: 23 VII 2025 r.].
- Projekt uchwały w 500. rocznicę Hołdu Pruskiego złożony do Marszałek Senatu RP w dniu 8.04.2025 r. druk nr 312 (312.pdf [dostęp: 23 VII 2025 r.]).
- Posiedzenie nr 32 Senatu RP XI kadencji z 9.04.2025 (https://www.senat.gov.pl/prace/posiedzenia/przebieg%2C633%2C1.html?utm_source=chatgpt.com [dostęp: 23 VII 2025 r.]).
- „Monitor Polski Dziennik Urzędowy Rzeczypospolitej Polskiej” Warszawa, dnia 14 kwietnia 2025 r., poz. 307
- Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 9 kwietnia 2025 r. w 500. rocznicę Hołdu Pruskiego 500. rocznica Hołdu Pruskiego - M.P.2025.307 - OpenLEX [dostęp: 23 VII 2025 r.].

Źródła internetowe

- 2025 rokiem 500-lecia hołdu pruskiego, <https://warmia.mazury.pl/rozwoj-regionu/aktualnosci/9573-2025-rokiem-500-lecia-holdu-pruskiego> [dostęp: 24 VII 2025 r.].
- 500-lecie hołdu pruskiego – jubileuszowa konferencja, <https://warmia.mazury.pl/kultura/aktualnosci/9749-500-lecie-holdu-pruskiego-jubileuszowa-konferencja> [dostęp: 24 VII 2025 r.].
- 500-lecie hołdu pruskiego, <https://www.kzp.pl/index.php?artykul=nws-n94-n9477> [dostęp: 24 VII 2025 r.].
- 500-lecie Hołdu Pruskiego. Traktat krakowski i jego następstwa, <https://kuratorium.krakow.pl/500-lecie-holdu-pruskiego-traktat-krakowski-i-jego-nastepstwa/> [dostęp: 24 VII 2025 r.].
- Dlaczego w Olsztynie nie stanął pomnik Hołdu Pruskiego?, <https://www.debata.olsztyn.pl/wiadomoci/olsztyn/9528-dlaczego-w-olsztynie-nie-stanal-pomnik-holdu-pruskiego-najnowsze-sljad-kafelek.html> [dostęp: 24 VII 2025 r.].

Dr hab. M. Łuczewski: funkcją rocznic historycznych jest mobilizacja, <https://dzieje.pl/aktualnosci/dr-hab-m-luczewski-funkcja-rocznic-historycznych-jest-mobilizacja> [dostęp: 24 VII 2025 r.].

Hołd 500. Historia – Kultura – Pamięć – wystawa rocznicowa, <https://zamek.malbork.pl/wydarzenie/hold-500-wystawa-rocznicowa/> [dostęp: 24 VII 2025 r.].

Hołd pruski (1525–2025): geneza, okoliczności i następstwa – międzynarodowa konferencja naukowa, <https://zamek.malbork.pl/aktualnosci/hold-pruski-konferencja-naukowa/> [dostęp: 24 VII 2025 r.].

Hołd pruski, hołd ruski, <https://nbp.pl/zestawy/hold-pruski-hold-ruski/> [dostęp: 24 VII 2025 r.].

<https://patriotyczni.pl/bluza-z-kapturem-hold-pruski-p-1516.html>.

<https://erli.pl/produkt/koszulka-meska-dla-patrioty-patriotyczna-500-lecie-holdu-pruskiego-biala-l,247186476> [dostęp: 24 VII 2025 r.].

Wydarzenia w cyklu, <https://mnk.pl/cykle/hold-pruski-wyklady> [dostęp: 24 VII 2025 r.].